

LUKÁTS JÁNOS

Vakarcs

LUKÁTS JÁNOS (1943) Budapest

Esős volt a tavasz – mesélik. Fagy riogatta, hó simogatta a fákat. A köd meg a pára a barlang szájáig merészkedett, a színek szürkébe mosódtak, a hangok elhalkultak. Ha a hideg mégis közénk tolakodott, megjelent a gondozó, és nagy csörömpöléssel becsapta a barlang vasajtáját.

Számomra anyó meleg bundája jelentette a biztonságot. Ő volt a törvényhozó, a kegy- és a parancsosztó. Vagy inkább anyó maga volt a törvény, ez a törvény rendezte sorba testvéreimet, akiket csak idővel vettem észre magam körül. Meghökkenve, sőt idegenkedve éreztem testvéreim törtetését az anyai emlők felé, apró vakkantásaikat és ösztönös fogvillantásaikat egymás irányába. És az én irányomba. Mindez természetes volt, amikor én tettem, de ellenséges dolognak tűnt, ha az ő szájukból hallottam a vakkantást, és az ő szájukban villantak meg azok a fogak. Hogy ők vannak, ez előbb fogalmazódott meg bennem, mint az, hogy: én vagyok. Akkor aztán már én is tudatosan használtam a hangomat elijesztésre és a fogaimat harapásra. Haraptam és haraptak: tehát voltam. De a legerősebb törvény még sokáig anyó törvénye volt.

– Ne egy vadállatot adjon! – hallottam az idegen hangját, de mit törődtem én idegen hangokkal. Farkas voltam, de farkasságom tudata számomra a létezés egyetlen formáját jelentette. A gondozó ügyes és nyugodt mozdulattal nyúlt közénk, mire fölcúsúdtam, a barlangon kívül voltam.

A gondozó a nyakam bőrét markolta, és a levegőbe emelt. A mozdulattól a homlokomon ráncba szaladt a bőr, testem vacogni kezdett a légáramlástól. Hangom elijesztés helyett ijedt nyivákolásnak hangzott.

– De, ugye, nem vadállat? – ismételte meg aggodalmát az idegen hang.

– Farkas, uram, farkas! – A gondozó hangjában némi szakmai önérzet csendült meg, aminek határozottan örültem.

– Mert a legutóbbi olyan vad volt, hogy...

– Ez a legkisebb, uram! – Kimért volt a gondozó hangja, mintha sajnált volna az idegen kezére adni. – Ha jól tartják, derék vad lesz ebből is. – Belerakott egy sporttáskába, amelynek az idegen hanghoz tartozó kéz bekötötte a madzagját.

– Ott bent elfarkaskodhatsz! – hangzott a kedélyeskedő mondat, következett valami kényelmetlen utazás, aztán egyszer csak az idegen kiborított a sporttáskából.

A hátamra fordulva érkeztem az asztalra, amelyet emberek álltak körül, védtelen hasamba fekete kesztyűs kéz markolt, egy másik pedig a nyakamat tartotta lefogva.

– Egyszer már megharapott egy ilyen kis dög! – szólt a kesztyűs kéz gazdája, akit a jelenlévők Elnök úrnak szólítottak. A kesztyűn valami finom vadilat érződött, amelyet szívesen megismertem volna közelebről, a benne lévő kezét pedig örömmel a fogaim közé kaptam volna, ha csak játékszernek is. De hát ez természetes!

– Ezt a vakarcsot hozta? – és elvette rólam a kezét az Elnök úr. – Elég nyomorult! A tavalyi legalább vad volt. Na, mindegy, adja oda a kutyának, ha nem fogadja el, üsse agyon. – Majd elmenőben még visszamorgott: – Jobbra számítottam!

Vakarcs lett hát a nevem, jó név ez, ha jó szívvel adják. Nekem nem jó szívvel adták, ezért beletelt néhány hét, amíg megbarátkoztam vele. Ezzel már el is árultam, hogy ebanyó elfogadott, és nem ütöttek agyon.

A kutyaház sem volt rosszabb a farkasbarlangnál, sőt, a sötét állatkerti ketrec után a kertvégi kamra kedélyes lakóhelynek tűnt. Ebanyó ugyan nem volt olyan tekintély, mint farkasanyó, szava is inkább kérdésnek hatott, mint törvénynek, de ezt ő nem tudta. Ő a saját kutyatörvényét ismerte, különbséget csak én tudtam tenni a farkasok láncon tartott szabadsága és a kutyák jámbor béketűrése között. De kivel szólhattam volna itt erről!

Ebtestvéreim, mert végül is azok lettek, idősebbek és fejlettebbek voltak nálam, az ő életükben több volt a játék, mint a vadászat, több az eledel, mint a zsákmány. És ha a fogamat kivillantottam (mert hát miért ne villantottam volna ki?!), riadtan húzódtak ebanyó oldalához. A békeség kedvéért, vagy talán ebanyó kedvéért, idővel elrejtettem a fogaimat, a hempergésben és a farkkergetésben úgysem vettem igazán hasznát. Az anyó ugyanolyan serényen terelgetett maga köré és övéi közé, mintha én is egy lettem volna a kutyakölykök közül.

Selma volt az egyetlen, aki első perctől kezdve ellenszenvet mutatott irántam. Hároméves vadászkutya volt, elegáns és kegyetlen, kitüntetett hely illette meg a kertvégi kutyatársadalomban. Mondják, egy farkas megkergette, egy pedig megharapta. Selma – ezt is mondják – megfogadta, nem tűr meg több farkast az udvarban. Csak hát az udvarban ebanyó törvényénél és Selma ellentörvényénél is erősebb törvény uralkodott, az Elnök úr törvénye, az pedig évről évre farkast rendelt az udvarba. Selma tudomásul vette, hogy együtt kell élnie a farkassal, de arról nem szólt a törvény, hogy szeretnie is kell azt a farkast, Selma eltökélte hát magában, hogy megkeseríti a farkaskölykök életét. Nem ment el úgy mellettem, hogy belém ne rúgott vagy rám ne vicsorgott volna. Vagy legalább felrúgta a vízestálamat. Egyszer megragadta a hátam közepén a bőrt – még kis farkas voltam –, és a falhoz vágott. Megütöttem magam, szégyelltem magam, de azért inkább lecke volt ez számomra. Ha a tanító szándékot látom a kemény tréfában, még akár durvább próbákat is örömmel kiálltam volna, így egy életre meggyűlöltek egymást. Egy életre? – mit tudtam én, mi az élet, és hogy kinek hány élete van!

Ahogy fölcseperedtem, ebanyó a bizalmába fogadott, tudta, a kutyák tartanak tőlem, hempergőzni hajlandók velem, együtt szimatolni már aligha. Mesélt a farkaskölykökről, akik ősszel még csetlő-botló girhesek voltak, tavaszra hatalmasra nőttek, aztán nyomtalanul eltűntek az udvarból. Ordasnak mondták őket, meg csikasznak – nem kedveskedő nevek ezek, inkább a félelem szavai. Szeretettel beszélt anyó a kutyákról (hiszen a kölykei voltak), bizalmatlanul, de tisztelettel Selmáról (aki más alomból került az udvarba), és félelemmel az Elnök úrról, aki csak ritkán jelent meg, a kerítésen túlról osztott parancsot embereinek, és nem sokat törődött a kutyákkal, mégis – mindenki tudta – ő nemcsak törvényhozó, de élet-halál ura.

Meghallgattam anyó szavait, aztán a vackomba bújtam, értelmezni igyekeztem az eldűnnyögött történeteket, és többnyire álomba szomorkodtam magamat. Sokáig érthetetlenek voltak számomra a hallottak, eszembe se jutott, hogy önmagamat e rémes történetek sorába állítsam mint valóságos személyt és mint lehetséges utódot. Azért megszerkesztettem farkasfejemben annak a reggelnek a történetét, amikor Selmának kamatostól megfizetek mindenért.

Egyelőre azonban az őszi ködök és hideg esők ideje jött el, süvölvény farkas voltam, és még be-behúzódtam anyó oldalához. Csakhogy testvéreim ilyenkor egyre inkább kiszorultak mellőlem, anyó hát szelíd mozdulattal kitessékelt az anyai melegből. A láda melléke, a száraz deszkarakás pótolta az

áhitott meleget, azonkívül nem kellett rajta osztoznom senkivel. Ha Selma belépett a kamrába, hangosat tüszentett, elfintorította az orrát, és tüntetően hátat fordított nekem. Idővel aztán én húzódtam el a kutyák közül, bár nem a szaguk miatt.

Csodálatos volt az első hóesés napja. Éjszaka fehérbe borult a világ, lábunk nyoma a hóban maradt. Anyó bölcs tanácsa volt, hogy a hátsó lábamat mindig az első nyomába helyezzem, hogy megszámlálhatatlanul s így kiszámíthatatlanul legyek. Én pedig álltam mozdulatlanul, vártam, hogy lábam körül vajon elolvad-e a hideg fehérség. És akkor megláttam a hóban az árnyékomat. Megláttam, hogy lábaim hosszabbak, mint a kutyáké. A gerincem vonala magasabb, mint a testvéreimé, és akkor megértettem az árnyékképemről, hogy farkas vagyok. Ahogy pedig kitéptem a szájamat, a fogaim mint megannyi késpenge vetettek árnyékot a hóra, egyszerre tisztába jöttem velem, mindezek mire valók, miért tisztelnek és miért húzódnak el kutyatestvéreim, miért gyűlöl Selma, és hogy miféle élőlény lehetett, aki megkergette, aki megharapta őt. Aztán összecsattantottam azokat a fogakat, borzongással hallgattam, amint egymáshoz csapódtak, élvezettel nyitottam és zártam a szájamban a tökéletesen és félelmetesen záródó csontkapukat. Örömben egyszerre a hideg kezdett szaladgálni a hátamon, a sarkamtól egészen az orrom hegyéig és vissza. És örömben meg kellett ráznom a fejemet, és ahogy ráztam a fejemet, hosszan és egyre komolyabban, éreztem, hogy sűrű szőrbunda rázódik a nyakam körül, egy farkas első félelmetes, téli szőrbundája, amelyet a természetből ajándékba kap. Bunda, amely megvédi a hidegtől és idegen ordások harapásától. Tudtam, igen, már tudtam, hogy vége a csikaszkölyök hempergő mindennapjainak, és megkezdődött egy fiatal farkas vadászélete.

Ezen az éjszakán elkerült az álom, éjfél tájban hirtelen fölnyitottam a szememet, ebanyó és a kölykök egy gombolyagban aludtak, szuszogtak, és áradt a meleg belőlük. Fölegyenesedtem, és a kamra kijárata felé indultam, félrelöktem a keresztbe állított gerendát, és kiléptem a hideg éjszakába. Lábam alatt keményen megroppant a hó, a közeli erdő némán sötétlett a téli ég alatt, fejem fölött pedig ragyogott a hibátlan telihold. Arcomat a fény felé, a hideg csönd felé emeltem, fogaimmal szinte haraptam a jeges levegőt, és a szemem magába ölelte az ezüstfehér világot. Gyönyörűség szállt meg, a csönd, a végtelenség, az erő gyönyörűsége. Torkomból egyszerre harsona kezdett szólni, a boldogság kiáltása, valami ismeretlen hang, amely reszketett, aztán hömpölygött keresztül a végtelen éjszakán. Megrémültem a saját hangomtól, a mélységtől, az elfojtott vágyak kiüvöltésétől, az öröm és a magány végtelen érzésétől. Félelmemben és boldogságomban fölmeredt a szőr a hátamon, fölmeredt és szinte suhogott az arasznyi szőrbunda a nyakamon. Farkas voltam, aki beleüvöltött az éjszakába.

Másnap reggel ebanyó aggódva húzott magához: – Farkas üvöltött az éjjel! – szólt aggályosan formázva a szót.

– Tudom, hiszen én üvöltöttem! – akartam mondani, de aztán mégis hallgattam némán. Farkas miért büszkélkedjék, hogy üvöltetni képes? Aztán anyó elhúzódott tőlem.

– Ez ordított az éjjel? – kérdezte az Elnök úr attól, aki a tavasszal az idegen hang gazdája volt. Az a vállát vonogatta:

– Hát, ez itt a farkas! A Vakarcs! – Az Elnök úr megnézett magának, aztán szótlanul elfordult a kerítéstől. Ezekben a napokban vadászni járt, Selma a házban aludt.

Már csak a bátrabb testvérek játszottak velem, és vigyáznom kellett a fogaimmal, inkább hagytam, hogy ők harapjanak, én csak a mancsaimat használtam ellenük. Az is elég volt. De idővel mind elhúzódtak a kutyakölykök. És félni kezdtek tőlem, éreztem a szagukon. Ezt nem bírtam elviselni, támadni

támadt kedvem, verekedni, harapni, még ha csak játékból is, még ha csak erőpróbának is. De ha csak rájuk lihegtem, vinnyogva bújtak előlem, anyó pedig aggódva nyalogatta fölcseperedett kölykeit. Haragudtam magamra farkasságom miatt, haragudtam rájuk, mert kutyák voltak, hogy ne is lássam őket, meg hogy ne kelljen megharapnom tejtestvéreimet, inkább a deszkahalom mögé húzódtam, és egész nap alvást színleltem. Nem is nagyon kellett színlelnem, éjszaka ébren rohangáltam, le-föl az udvarban, fölgaskodtam a kerítés mentén, és oldalammal döntögetni igyekeztem a tartóoszlopokat. Egy távoli szögletben méretes lyuk tátongott a kerítés alján, túl rajta az erdő zúgott. Megnéztem magamnak a szabadságnak ezt a kiskapuját, ismét az édes borzongás futott át rajtam, mint üvöltés előtt, és visszaügettem a kamrába.

A tél közepén is túl voltunk, amikor Selma egy reggel váratlanul közénk csörtetett. Körbeszaladt a kamrában, tüsszkölt és hangosan szimatolt, odébb lökte anyót (a kölykök elkushadtak előle), aztán felém közeledett. Fölemelte a fejét, hogy lenézzen rám, én is fölemeltem, és magasabb voltam már Selmánál. Ekkor lesunya a fejét, egészen a földre fektette az orrát, halk morgást hallatott, és ideges farkcsóválással közeledett. Anyó szűkölni kezdett a kamra sarkában.

Megmervítettem a négy lábamat, a hátam egyenes volt, akár a penge, a fejemet hátrahúztam, és moccanatlanul álltam, szemben Selmával. Nem tudtam, mit kell tennem, nem tudtam, mit fogok tenni – de így parancsolta egy belső hang, talán a farkastörvény, amely sokáig néma volt, aztán egyre hangosabban hallatta a szavát.

Selma aligha gondolt támadásra, inkább az erejét akarta megmutatni, mint aki babérokra tör a csodálói közt. Ennél többet én sem akartam, csak tudatni Selmával, hogy ez a farkas már nem az a vakarcs, aki a nyáron idekerült egy sportszatyorból. És hogy pontosan értse a farkastörvényt, a szagok és a szőrök hatalmát, lassan felhúztam az ínyemről a bőrt, és kivillantottam a fogaimat.

Selma megrettent, ő egy poronttyal állt le kötekedni, és egy fiatal ordas nézett vissza rá. Vadász volt, talán a nagy vadász kutyák közül való, fáradhatatlan hajtó és bátor kerítő, szemtől szembe sem gyáva, a farka nyalka vezére. De – egy kutya, egy farkas – Selma tudta, itt nem sok esélye lehet, vissza kell vonulnia, ha kedves az élete. A megkergetés és a megtámadás után nem lehetett kétsége, mi következik. De Selma azt is tudta, nem vonulhat vissza, az udvar vezérének tartotta magát, és magán érezte öntudatlanul az Elnök tekintetét is. És azt a másik, iszonyú tekintetet, amely akkor villant volna fel, ha visszavonul.

Két éve már farkasvadász hírében állt, a körvadászatokon ő verte föl és terelte az elnöki fegyver elé a jól ismert farkast, akit egy éven át tartottak és neveltek. Hogy Selma mindannyiszor csak maga előtt hajtotta a vadat, igaz, hogy a farkassal mindannyiszor végzett az Elnök fegyvere, mielőtt valódi viadalra került volna a sor, igaz, de Selma vadász volt, nem taktikus és nem mulatságszervező. Hitt a saját erejében és képességében, amelyet valódi harc és megmérettetés még sohasem tett próbára. Kivillantotta ő is a fogsorát, szép fogsora volt, felborzolta ő is a nyakán a szőrbundát, szép bundája volt.

Egymás torkát kerestük, semmi mást. Selma volt az izmosabb meg a tapasztaltabb. Rántott és taszított rajtam egyet, amitől egyensúlyomat elveszítettem, ő fölemelt egy pillanatra. De az én fogam volt a farkasfog, amely belemart a kutya húsába, és nemcsak a bőrt szaggatta a nyakán. Szétváltunk, és megint egymásnak rontottunk, mert már nem vezetett sem taktika, sem ügyeskedés. A kiontott vér szaga nagy ösztöke, a vadászat folytatására és befejezésére sarkall. Selma ezúttal hosszabbat ugrott, mint az előbb, a gerincemet kereste, amit megragadhat, a kölyköt, akit szégyenszemre falhoz vághat. De vastag és sűrű szőr védte már azt a gerincet, lecsúszott róla a kutya foga, miköz-

ben az én fogam a bordák közé akadt, és felhasította Selma oldalát. A földre szorítottam, Selma körbeforgott, szállt a por, és félelmükben vinnyogtak a kutyák. Még fölemelte a fejét, hogy oldalról belém harapjon, de hátsó lábával már kétségbeesetten kapart a semmibe. Fejét ernyedten eresztette vissza egy pillanatra, ez a pillanat elég volt, hogy megadjam neki a kegyelemharapást. Sajnáltam Selmát, már amikor eleresztettem a torkát, a vére szagától is inkább elretentem, mintsem hogy elégtétellel töltött volna el. Ha egy alom kölykei vagyunk, akár barátok is lehettünk volna. De ő vadászkutya volt, én farkas.

Lenyaltam a szájamról a vért, a magamé is bőségesen közé keveredett. Az Elnök úrra gondoltam, a gonosz pillantásra, amelyet rám is vetett, Selmára is vetett. Én puskavégre való vad voltam, ő az Elnök csahos felhajtója. Egyikünkre se esik többet az a pillantás! Sietség nélkül kiügettem a kamrából, lábaimat egymás nyomába téve végigfutottam a havas kerten, átbújtam a kerítés alatt, aztán eltűntem a rengetegben.

Az ugatásra mindannyian előrohantak, az idegen hang gazdája, aki egy év alatt se lett ismerős, a kutyafuttatók meg a vadászok, végül maga az Elnök is. Üvöltött, csúnyán és elcsukló hangon, hörögve, minden méltóság nélkül, végül belerúgott ebanyóba. Fegyvert követelt, de nem adtak a kezébe. Nem engem féltettek a vadászok, a saját életüket. Selmát is csak a lábával érintette, a vadász sebét maga felé fordította, a véres nyak látványától öklendezni kezdett.

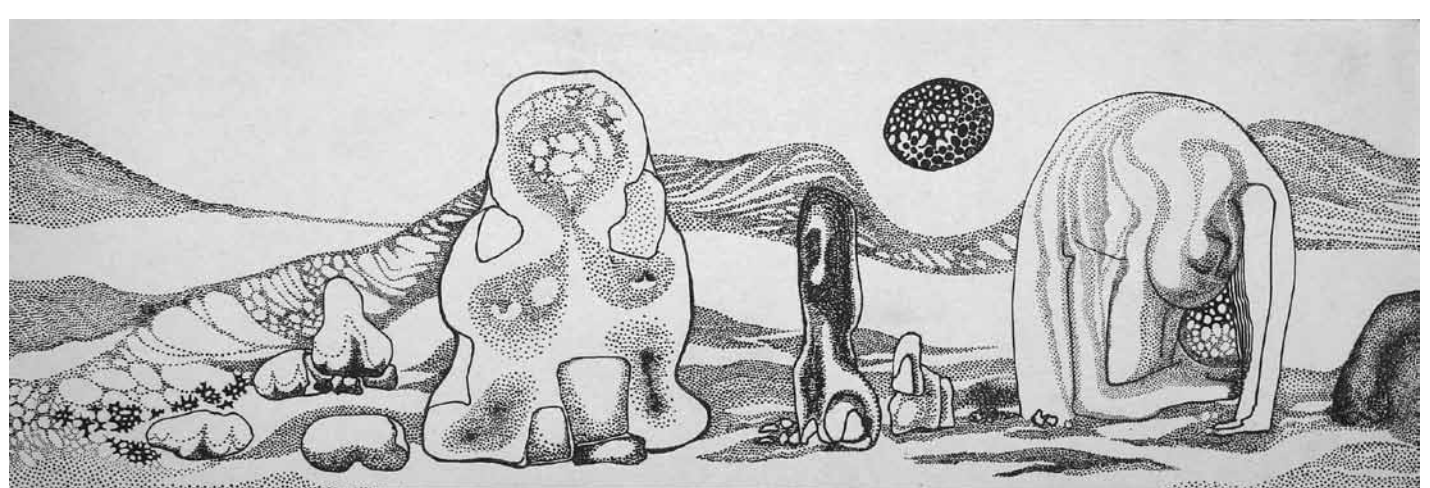
– Hozzák ide, hozzák elém, a teraszra, lábtörlőnek! – ordította, és öklével az erdő felé mutogatott.

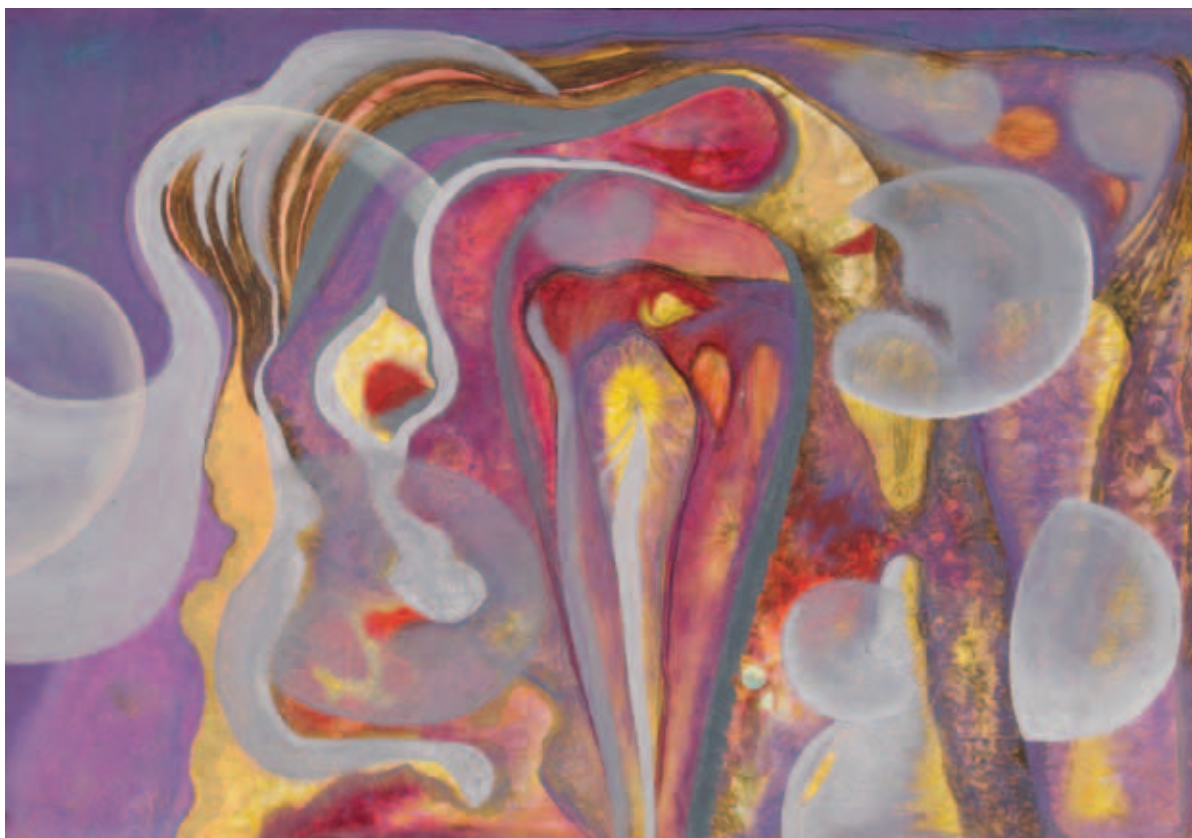
•

A Megyei Néplap írta (február 1.): „Napok óta észlelik a vadászok azt a farkast, amely bizonyosan a szokatlan hideg következtében ereszkedett le a Kárpátokból, és a határon keresztül került városunk környékére. Számos háziállat és erdei vad elpusztítását írják a számlájára. A környék vadásztársaságai közös körvadászatot terveznek a veszedelmes fenevad ellen.”

Február 9.: „Kudarcot vallott a megye vadásztársaságainak közösen szervezett körvadászata. A vadászatot személyesen az Elnök úr vezette, a különösen kártékony farkast azonban ezúttal nem sikerült puskavégre kapni.”

Február 17.: „A Megyei Természetvédelmi Terület fővadásza háromnapos üldözés után végzett a környéket rettegésben tartó és a vadászokat megszenyítő fiatal farkassal. A vad feltűnően szép trófeáját a Megyei Múzeumban fogják kiállítani.”

GOSZTOLA GÁBOR, Rajtam kívül, 1963 k.

GOSZTOLA GÁBOR, Ikon, 1966 k. ►

GOSZTOLA GÁBOR, Részben egy egész, 1966 k.

